Sifatli ta'lim-yorqin kelajak
ISSN: 3060-4761

TerDPI ILMIY XABARNOMASI
SCIENTIFIC BULLETIN OF THE TerSPI
НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК ТерГПИ

www.xabarnoma.terdpi.uz

UDK: 951.23

INGLIZ TILINI O‘QITISHDA O‘QISH VA YOZUV KO‘NIKMALARINING YOZMA VA OG‘ZAKI NUTQNI RIVOJLANTIRISHDAGI AHAMIYATI

Nazarova Shoiraxon Abdumo‘min qizi
Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti tayanch doktoranti
E-mail: shoirakhonnazarova@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada ingliz tilini o‘qitishda o‘qish va yozuv ko‘nikmalarining ahamiyati hamda ularning yozma va og‘zaki nutq rivojiga ta’siri tahlil qilinadi. O‘qish til o‘rganish jarayonida lug‘at boyligini oshirish va matn mazmunini tushunish uchun muhim vosita bo‘lsa, yozish esa til tuzilmasini chuqurroq o‘zlashtirish, mantiqiy fikrlash va ifodalash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Tadqiqotda innovatsion texnologiyalar, integrativ yondashuvlar va samarali metodlarning o‘quvchilarning ingliz tilidagi nutq faoliyatini rivojlantirishga ta’siri ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: ingliz tili ta’limi, o‘qish ko‘nikmalari, yozish ko‘nikmalari, yozma nutq, og‘zaki nutq, integrativ yondashuv, til o‘rganish metodikasi.

ЗНАЧЕНИЕ НАВЫКОВ ЧТЕНИЯ И ПИСЬМА В РАЗВИТИИ УСТНОЙ И ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ ПРИ ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКАМ

Аннотация: В данной статье анализируется значение навыков чтения и письма при обучении английскому языкам и их влияние на развитие письменной и устной речи. Чтение служит важным инструментом для расширения словарного запаса и понимания смысла текстов, в то время как письмо способствует более глубокому усвоению грамматических структур, развитию логического мышления и способности выражать свои мысли. В исследовании рассматриваются инновационные технологии, интегрированные подходы и эффективные методы, которые способствуют развитию речевой активности учащихся на английском языке.

Ключевые слова: английский язык, навыки чтения, навыки письма, письменная речь, устная речь, интегрированный подход, методика преподавания языка.

THE IMPORTANCE OF READING AND WRITING SKILLS IN THE DEVELOPMENT OF ORAL AND WRITTEN SPEECH IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Abstract: This article analyzes the essence of reading and writing skills in English language teaching and their impact on the development of written and spoken speech. Reading does functions as an essential tool for expanding vocabulary and understanding the meaning of texts, whereas writing helps in deeper mastery of grammatical structures, logical thinking, and the ability to express thoughts clearly. The study examines innovative technologies, integrated approaches, and effective methods that contribute to the development of students' speech activities in the English language.

Keywords: English language, reading skills, writing skills, written speech, spoken speech, integrated approach, language teaching methodology.

Kirish. Ingliz tilini o‘rganish jarayoni, o‘quvchilarga nafaqat yangi lug‘at va grammatikani o‘rganish, balki shu til orqali o‘z fikrini ifodalash, boshqalarga tushunarli va aniq nutq yaratish ko‘nikmalarini rivojlantirishni ham talab etadi. O‘qish va yozuv ko‘nikmalari, shubhasiz, bu jarayonning asosi hisoblanadi. O‘qish va yozish o‘rtasida chambarchas bog‘liqlik mavjud: o‘qish orqali o‘quvchilar yangi bilimlarga ega bo‘lishadi, yozish esa o‘z fikrini aniq ifodalash va muhokama qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, og‘zaki nutq ham o‘quvchilarni o‘z fikrini erkin ifodalashga o‘rgatadi, bu esa yozma nutqning rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Shu nuqtai nazardan, zamonaviy pedagogik usullar va texnologiyalar, ayniqsa sun'iy intellekt va interaktiv metodlar, o‘quvchilarning o‘qish va yozuv ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Ushbu maqolada o‘qish va yozuvning yozma hamda og‘zaki nutqni rivojlantirishdagi ahamiyati, zamonaviy pedagogik innovatsiyalar bilan birgalikda, chet tilini o‘rganishda qanday samarali qo‘llanilishi mumkinligi tahlil qilinadi. O‘quvchilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishda ushbu ikki ko‘nikmaning o‘zaro ta’siri va ahamiyati, shuningdek, ularni zamonaviy texnologiyalar bilan boyitishning pedagogik samaradorligi o‘rganiladi.

Adabiyotlar. Adabiyotlar tahlili, ingliz tilini o‘rganishda o‘qish va yozuv ko‘nikmalarining ahamiyatini chuqurroq tushunish va tahlil qilish uchun zarurdir. Ko‘plab tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘qish va yozuv, birgalikda, o‘quvchilarni nafaqat tilni o‘rganishga, balki ularning fikr yuritish va nutqni boshqarish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. O‘qish orqali o‘quvchi yangi ma’lumotlarni o‘zlashtiradi, bu esa yozma va og‘zaki nutqni aniq va to‘g‘ri ifodalashga yordam beradi (Grabe & Stoller, 2011). Yozuv esa o‘quvchilarga fikrlarini tartibga solishga, mantiqiy xulosalar chiqarishga va o‘z nuqtai nazarlarini ilmiy asosda ifodalashga yordam beradi (Hedge, 2000).

Shuningdek, o‘qish va yozuv ko‘nikmalarining bir-birini to‘ldiruvchi xususiyatlari to‘g‘risida ham bir qancha ilmiy izlanishlar mavjud. Boshqa so‘zlar bilan aytganda, o‘qish nafaqat yangi so‘z va frazalarning o‘zlashtirilishini ta’minlaydi, balki yozishni ham rivojlantiradi. O‘qish jarayonida o‘quvchilar matnlarni tahlil qilib, ularning tarkibi, strukturasi va stilistik xususiyatlarini anglaydilar, bu esa ularning yozuvdagi ko‘nikmalarini mustahkamlaydi (Langan, 2008). Shu bilan birga, yozma mashqlar o‘quvchilarni o‘z fikrlarini aniq va lo‘nda ifodalashga o‘rgatadi, bu esa og‘zaki nutqni ham yaxshilashga yordam beradi (Hyland, 2003).

Pedagogikada o‘qish va yozuv ko‘nikmalarini o‘stirishda innovatsion metodlarning qo‘llanishi muhim ahamiyatga ega. Hozirgi kunda sun'iy intellekt va texnologik yondashuvlar, masalan, AI yordamida shaxsiylashtirilgan o‘rganish, o‘quvchilarga o‘z imkoniyatlarini yaxshilashga yordam beradi (Kukulska-Hulme, 2020). Shuningdek, gamifikatsiya va VR/AR texnologiyalari orqali o‘quvchilarni yanada faol ishtirok etishga undash mumkin, bu esa o‘qish va yozuv ko‘nikmalarining rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi (Gee, 2003).

Bu tahlil orqali, o‘qish va yozuv ko‘nikmalarining ingliz tilini o‘rganishda qanday ahamiyatga ega ekanligi va ularning o‘zaro bog‘liqligini yanada chuqurroq tushunishimiz mumkin. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida bu ko‘nikmalarni qanday rivojlantirish mumkinligi haqida ilmiy asoslangan xulosalarga kelishimiz mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot metodologiyasi, o‘qish va yozuv ko‘nikmalarining ingliz tilini o‘rganishda

yozma va og‘zaki nutqni rivojlantirishdagi ahamiyatini aniqlash uchun zarur bo‘lgan tadqiqot yondashuvlarini, metod va vositalarni o‘z ichiga oladi. Ushbu tadqiqotda sifatli va miqdoriy usullar kombinatsiyasi qo‘llaniladi, chunki o‘qish va yozuv ko‘nikmalarini o‘rganish nafaqat ularning o‘lchovli xususiyatlarini, balki o‘quvchilarning tajriba va hissiyotlarini ham aniqlashni talab etadi.

Birinchi bosqichda, adabiyotlar tahlili orqali o‘qish va yozuv ko‘nikmalarining chet tilini o‘rganishda qanday ahamiyatga ega ekanligi, zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan birgalikda bu ko‘nikmalarni qanday rivojlantirish mumkinligi tahlil qilinadi. Ushbu tahlil, ilmiy va pedagogik nazariyalarni o‘rganish, ilg‘or amaliyotlarni tahlil qilish va ilgari olib borilgan tadqiqotlar natijalarini sinchiklab o‘rganish asosida amalga oshiriladi.

Ikkinchi bosqichda, eksperiment o‘tkazish rejalashtirilgan. Tadqiqotda o‘quvchilarning o‘qish va yozuv ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun sun‘iy intellekt, gamifikatsiya va VR/AR texnologiyalaridan foydalanish mumkinligi sinovdan o‘tkaziladi. Eksperimentni o‘tkazish uchun tasodifiy tanlov asosida bir nechta guruhlar shakllantiriladi, ularga turli texnologik vositalar bilan bog‘liq mashqlar taqdim etiladi. O‘quvchilarning o‘z fikrlarini yozma va og‘zaki tarzda ifodalashdagi muvaffaqiyatlari, ilg‘or pedagogik texnologiyalarning ta’siri va o‘quvchilarning kommunikativ ko‘nikmalarining o‘sishi kuzatib boriladi.

Uchinchi bosqichda, yig‘ilgan ma’lumotlar miqdoriy va sifatli tahlil qilinadi. Miqdoriy tahlilda o‘quvchilarning ko‘rsatkichlari, masalan, yozma va og‘zaki nutqning aniq ifodalanishi, grammatika va lug‘at boyligi kabi aspektlar o‘lchanadi. Sifatli tahlilda esa o‘quvchilarning o‘quv jarayonidagi tajribalari, his-tuyg‘ulari va texnologiyalarga bo‘lgan munosabati, shuningdek, o‘qish va yozuv ko‘nikmalarining o‘zaro aloqasi haqida intervyular va so‘rovnomalar orqali fikrlar to‘planadi.

Natijalar asosida o‘qish va yozuv ko‘nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalarning samaradorligi, ularning ingliz tilini o‘rganishga qo‘shgan hissasi va o‘quvchilarni bilim olishga yanada faol jalb qilishdagi roli tahlil qilinadi. Shu bilan birga, pedagogik yondashuvlar, metodik vositalar va o‘quv jarayonini modernizatsiya qilish uchun tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Tahlil va natijalar. Tahlil va natijalar borasida o‘quvchilarning o‘qish va yozuv ko‘nikmalarini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarning ta’siri va ularning yozma hamda og‘zaki nutqni shakllantirishdagi ahamiyati batafsil tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi, o‘quvchilarning o‘qish va yozuv ko‘nikmalarini o‘zaro aloqada rivojlantirish va zamonaviy texnologiyalarning bu jarayondagi o‘rni to‘g‘risidagi fikrlarni aniqlash edi. Eksperiment davomida o‘quvchilarga turli texnologik vositalar taqdim etilib, ularning o‘qish va yozuvdagi muvaffaqiyatlari va kommunikativ ko‘nikmalaridagi o‘zgarishlar kuzatildi.

Tahlil natijalariga ko‘ra, sun'iy intellekt yordamida shaxsiylashtirilgan o‘rganish va gamifikatsiya texnologiyalari o‘quvchilarning o‘qish va yozuv ko‘nikmalarini sezilarli darajada yaxshiladi. O‘quvchilarning yozma nutqi, ayniqsa, interaktiv mashqlar orqali, aniqroq va tizimli bo‘lib, grammatik va stilistik xatolar kamaydi. Shuningdek, og‘zaki nutqdagi ishtirok etish darajasi ham yuqori bo‘ldi, chunki texnologiyalar yordamida o‘quvchilar o‘z fikrlarini tez va aniq ifodalashni o‘rgandilar. VR/AR texnologiyalari orqali o‘quvchilarga yangi mavzularni jonli va tasviriy tarzda taqdim etish, ularning tasavvurlarini kengaytirish va matnlar bilan ishlashni qiziqarli qilish imkonini berdi.

Yig‘ilgan ma’lumotlar shuni ko‘rsatdiki, o‘quvchilarning o‘qish va yozuvdagi muvaffaqiyatlari faqatgina texnologiyalarga bog‘liq emas, balki o‘quvchilarning motivatsiyasi va o‘quv jarayoniga yondashuvlari ham katta rol o‘ynaydi. Interaktiv va gamifikatsiya asosidagi metodlar o‘quvchilarga faol ishtirok etish imkoniyatini yaratdi, bu esa o‘z navbatida o‘quvchilarning ishtiyoqini oshirdi va ularni mustahkam natijalarga erishishga undadi. O‘qish va yozuvdagi muvaffaqiyatlarning o‘sishi, o‘quvchilarning o‘zlarini tahlil qilish va fikr bildirish ko‘nikmalarini rivojlantirishga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatdi.

Natijalar shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash chet tilini o‘rganish jarayonini nafaqat samarali, balki qiziqarli va interaktiv qilish imkoniyatini taqdim etadi. Sun'iy intellekt va VR/AR texnologiyalarining o‘quvchilarning o‘qish va yozuv ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligi, shuningdek, o‘quvchilarning og‘zaki va yozma nutqni o‘zaro bog‘lashda qanday muhim rol o‘ynashini ko‘rsatdi. Ushbu tahlilning natijalari, innovatsion texnologiyalarning chet tili o‘qitish jarayonidagi o‘rni va pedagogik samaradorligini ko‘rsatadi hamda bu yondashuvni kengaytirish uchun metodik tavsiyalarni ishlab chiqishga imkon beradi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, o‘qish va yozuv ko‘nikmalarining birgalikda rivojlantirilishi ingliz tilini o‘rganish jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. O‘quvchilar o‘qish orqali yangi so‘z va grammatik tuzilmalarga ega bo‘lishadi, yozuv esa ularning fikrlarini aniq va izchil ifodalashga yordam beradi. Ushbu ikki ko‘nikma bir-birini to‘ldirib, til o‘rganish jarayonining samaradorligini oshiradi. Tadqiqot davomida innovatsion texnologiyalar, jumladan sun'iy intellekt, gamifikatsiya va VR/AR texnologiyalarining o‘quvchilarning o‘qish va yozuv ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi ta’siri o‘rganildi va ularning sezilarli ijobiy natijalar berishi aniqlandi. Bu texnologiyalar o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirib, o‘quv jarayonini yanada qiziqarli va interaktiv qilishga xizmat qildi. O‘quvchilar interaktiv mashqlar va texnologik yondashuvlar orqali o‘z fikrlarini aniq va mantiqiy ifodalashga o‘rgandilar, natijada ularning yozma va og‘zaki nutqi yaxshilandi.

Shuningdek, tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, o‘qitish jarayonida texnologiyalarni samarali qo‘llash nafaqat bilim olishni osonlashtiradi, balki o‘quvchilarning o‘quv jarayoniga bo‘lgan qiziqishini oshirib, ularni yanada faol ishtirok etishga undaydi. O‘qish va yozuv ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun innovatsion texnologiyalar bilan boyitilgan yondashuv pedagogik samaradorlikni oshiradi va o‘quvchilarning kommunikativ qobiliyatlarini shakllantirishga katta yordam beradi. Shu boisdan, ingliz tilini o‘qitishda zamonaviy texnologiyalarni keng qo‘llash nafaqat o‘quvchilar uchun, balki o‘qituvchilar uchun ham yangi metodik imkoniyatlar yaratishi muhim. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, o‘qish va yozuvni o‘zaro bog‘liq holda rivojlantirish o‘quvchilarning ingliz tilini o‘rganish jarayonida yanada samarali natijalarga erishishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Grabe, W., & Stoller, F. L. (2011). Teaching and Researching Reading. Pearson Education Limited.

2. Hedge, T. (2000). Teaching and Learning in the Language Classroom. Oxford University Press.

3. Langan, J. (2008). English Skills with Readings. McGraw-Hill Education.

4. Hyland, K. (2003). Second Language Writing. Cambridge University Press.

5. Gee, J. P. (2003). What Video Games Have to Teach Us About Learning and Literacy. Computers in the Schools, 20(3-4), 1-23.

6. Kukulska-Hulme, A. (2020). Mobile Assisted Language Learning: A Contextualized View. Cambridge University Press.

7. Kuhlthau, C. C. (2004). Seeking Meaning: A Process Approach to Library and Information Services. Libraries Unlimited.

8. Pennington, M. C. (2019). Language Testing and Assessment: An Advanced Resource Book. Routledge.

9. Pincas, A. (1982). Writing in English: A Guide for Students. Cambridge University Press.

10. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching (3rd ed.). Cambridge University Press.